

Nr 101.

Av herr **Ekman, Carl Gustaf**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsrörelse.

Den föreliggande propositionen nr 39 om ny försäkringslag är liksom sina föregångare typisk i fråga om det sätt, varpå den vill »fullt trygga försäkringstagarnas intressen». Om behovet härav har försäkringsinspektionen talat i sitt utlåtande, liksom den talar om behovet av att vissa missförhållanden inom livförsäkringen snarast möjligt avhjälpas. Och bestämmelserna om hur verksamheten skall bedrivas och kontrolleras enligt de mest solida grunder äro också många och ingående. Men det finns en annan, icke mindre viktig sida av saken, som i detta lagförslag liksom i de föregående icke synes mig vara tillräckligt tillgodosedd. Det är frågan om hur den stora mängden av försäkrade skall kunna få sina intressen skyddade gent emot vissa mäktiga privatintressen, som i vissa avseenden strida mot de förra.

Det gäller därvid i främsta rummet livförsäkringen, vilken genom själva sin natur låter en person stå i ett närmare och mera intresserat förhållande till det bolag, vari han är försäkrad, än vad fallet är inom någon annan försäkringsgren. Efterföljande förslag har därför främst tagit sikte på livförsäkringen, fastän det naturligtvis även är avsett att verka betryggande i fråga om andra slag av försäkringsbolag.

Livförsäkringen har nu blivit en angelägenhet av en ofantlig social och nationalekonomisk betydelse. Den förr ganska vanliga motviljan, förenad med misstroende, varmed livförsäkringsidén möttes, torde nu i huvudsak ha gett vika, och de flesta inse, att det är till deras eget och deras anhörigas bästa, om de lyssna till maningen att livförsäkra sig. Men i samma mån som denna insikt växer och även de ekonomiskt vantlottade söka att genom fullgörande av inbetalningar till livförsäkringsbolagen bereda familjen största möjliga framtida trygghet, i samma mån framstår det också såsom ett verkligt statsintresse, att denna sak

kommer under en effektiv lagstiftning, så att det icke må kunna finnas fog för den invändning, som ännu ibland höres, att »livförsäkringen blott är till för att de styrande i bolagen skola få dra fördel av folkets pengar».

Det kan numera anses vara ett allmänt erkänt faktum, att livförsäkringsverksamheten är till för de försäkrades skull. Det var med utgångspunkt däriifrån, som på sin tid de s. k. ömsesidiga livförsäkringsbolagen började, och det är ock insikten om sagda faktum, som föranlett antagandet av en försäkringslag, sådan den nu är, och tillsättandet av en försäkringsinspektion. Dennas blotta tillkomst tycks emellertid vara höjdpunkten av de medgivanden, man hittills velat göra åt den försäkrade allmänhetens särskilda intressen. Inspektionens granskningsbefogenhet avser huvudsakligen gällande bestämmelsers efterlevnad och bolagens soliditet. Någon trygghet för att allt blir skött på bästa sätt och var och en får sitt medför icke denna institution. Ja, den medför en nackdel i det avseendet, att ett falskt sken av en sådan trygghet likväl sprides genom inspektionens blotta tillvaro. Det finns exempel på, att livförsäkringsbolag försökt göra reklam med detta inspektionens anseende såsom betryggande och velat lugna allmänheten med, att bolagen stode under inspektionens kontroll, även när kontrollen varit som mest värdelös. Inspektionen har t. o. m. för några år sedan funnit sig föranlåten att i tidningspressen dementera dylika överdrivna föreställningar, i det den förklarar, att »försäkringsinspektionens ämbetsmyndighet är genom försäkringslagen starkt begränsad, och det är endast i vissa särskilt angivna fall — såsom då avvikelser sker från försäkringslagen eller från bolagsordningen eller från övriga för bolagets verksamhet stadfästa grunder eller då tillräckliga tillgångar för redovisning av försäkringsfonden saknas — som inspektionen äger direkt ingripa».

Att denna möjlighet och skyldighet att fullt betrygga allmänhetens intressen, vilka menige man anser vara alldeles självskrivna för försäkringsinspektionen, i själva verket icke förefinnes för inspektionen och icke heller för försäkringsbolagens revisorer är en mycket betänklilig brist i försäkringslagen, en brist som synes mig ofördröjligen böra fyllas. Det står här alltför stora intressen på spel för den svenska allmänheten. Vid slutet av år 1915 voro i de svenska livförsäkringsbolagen försäkrade betydligt över 900,000 personer av Sveriges befolkning med ett sammanlagt försäkringsbelopp av mer än 1 $\frac{1}{2}$ milliard kronor. Denna enorma summa är de försäkrades egendom åstadkommen med deras i bolagen insatta besparingar, genom vilka de, var och en efter sin förmåga, velat ernå trygghet mot de ekonomiska olyckor, som ett dödsfall kan medföra, och detta på de möjligast för-

delaktiga villkor, enligt vad bolagens prospekt och reklamer utlova. När man erfar, att dessa tusentals millioner, tillhörande nära 1 million medborgare, äro i vissa avseenden utlämnade åt några få enskilda personers gotttycke måste man finna det synnerligen önskvärt att varje utrymme för ett sådant begränsas. Ty i försäkringslagen, den förut antagna liksom den nu föreslagna, saknas tillräckliga alltmer uppenbart av behovet påkallade bestämmelser till effektiv begränsning av *bolagsstyrelsens* makt. Att några enstaka personer, nämligen styrelsen och dess medintressenter äro allena rådande i ett stort bolag, vars övriga intressenter i verkligheten kunna räknas i tusental, ja i vissa fall i hundratusental, är ju någonting abnormt. I alla andra bolag är det, såsom naturligt är, delägarna, som i sista hand bestämma, medan styrelsen blott är verkställande och mer eller mindre ledande. I ett försäkringsbolag, där de försäkrade rätteligen borde ha en verklig delägarers ställning, kunna de i de allra flesta fall icke på något sätt bestämma över bolagets angelägenheter.

Rättvisan fordrar härvidlag, att man gör skillnad mellan aktiebolag och ömsesidiga bolag. Lämpligheten av livförsäkringsaktiebolags förekomst över huvud taget kan ju ifrågasättas, men då de nu finnas, utge de sig i alla fall icke för att vara något annat än vad de äro. Den som låter försäkra sig i ett dylikt bolag *vet* eller *borde åtminstone veta*, att han icke får en delägarers ställning där, och att det är aktieägarna som i allt bestämma. Icke så med de ömsesidiga bolagen. Dessa äro angelägna att framhålla, att de försäkrade enligt ömsesidighetsprincipen äro delägare, »bolagets rätta ägare», som ha rösträtt på bolagsstämman och »själva äga och bestämma över bolaget». Men vid detta vackra teoretiska erkännande stannar det också. Ty i praktiken är det så, att, då det ömsesidiga bolaget grundas, det vid sin sida får ett s. k. förlagsaktiebolag, vars delägare bli de faktiskt bestämmande, i det att de även vid försäkringsbolagets stämma ha en röst pr aktie. Antalet av dessa aktier kan t. ex. i vissa fall vara 1,000 st., och för att uppväga dem erfordras alltså 1,000 försäkrade. Envar förstår emellertid, att 1,000 försäkrade aldrig infinna sig till bolagsstämman, såvida det icke sättes i gång en synnerligen kraftig agitation. Någon dylik förekommer icke, enär de försäkrade i regel hållas i okunnighet om sådana detaljer i bolagets skötsel, vilka man kunde vilja anmärka emot. Dessutom skulle det vara omöjligt för någon utom styrelsen att med kallelse anträffa så många försäkrade, såvida icke en offentlig agitation för saken kunde sättas i gång, vilket naturligtvis möter stora svårigheter.

Då nu regeln är, att styrelsen och något fåtal släktingar eller vänner till densamma inneha alla aktier i förlagsaktiebolaget, blir styrelsen faktiskt enväldig gent emot de försäkrade i ett livförsäkringsbolag. I beslut på bolagsstämman, som röra styrelsens förhållande till bolaget, får den visserligen enligt lag icke delta, men dessa saker ställa nog i regel de övriga medlemmarna i förlagsaktiebolaget om till styrelsens belåtenhet. Ty man måste ha klart för sig, att det naturligtvis är bolagets stiftare, som från början övertaga aktierna i förlagsaktiebolaget och välja sig själva till styrelse samt noga tillse, att de aktier, som eventuellt överlämnas åt andra personer, komma i händerna på sådana, som i allt kunna anses följa styrelsen, eller över huvud taget till sådana personer, av vilkas aktieövertagande styrelsen har fördel.

Medveten därom, att den icke behöver frukta någon opposition, än mindre något mothugg på bolagsstämman, ävensom därom, att bolagets revisorer lika väl som försäkringsinspektionen vanligen icke kunna uppträda annat än som rena siffergranskare, kan alltså styrelsen sköta bolagets angelägenheter ganska mycket efter eget behag. Nu borde det vara självklart för alla, att den mänskliga naturen — i sig själv svag, då den ser ett gott tillfälle att gynna de egna intressena — på ett och annat håll, där hänsynen till medmänniskor icke är någon regel, som stålsätter karaktären, helt enkelt måste duka under för sådana frestelser. Men av detta solklara psykologiska faktum synes icke tillräckliga spår i försäkringslagen. Den avser blott förebyggande av de grövsta missförhållanden, och icke heller då är den alltid betryggande, såsom nogsammt framgått i mer än ett fall, då inspektionen icke kunnat följa händelsernas utveckling i tid utan kommit för sent med sitt ingripande. Man erinrar sig särskilt fallet med livförsäkringsbolaget Kronan. Hur man skall tyda förekomsten av en dylik lucka i lagen är icke gott att säga. Skulle det kunna vara möjligt, att här förelåge en obehörig hänsyn till de många på samhällsskalan högt uppsatta män med stor makt, som i flesta fall utgöra styrelserna i våra livförsäkringsbolag? Måhända räkna vederbörande på, att den sekretess, varmed man förstått att omge livförsäkringsbolagets förhållanden, skall visa sig kunna från allmänhetens kändedom undanhålla alla fall, vilka kunde vara ägnade att illustrera, vad ovan påpekats? Då har man i så måtto rätt, att denna i allo olämpliga sekretess i de flesta fall hindrar allmänheten från att kunna bedöma, i vad mån dess rätt eventuellt kränkes. Men allt emellanåt dunstar det i något särskilt fall ut bland allmänheten ett och annat, som visar, att allt icke är bra som det är.

Härvid åsyftas icke dessa s. k. lifförsäkringsprocesser mellan en försäkrad eller hans rättsinnehavare och försäkringsbolaget, ty de grunda sig ofta, om icke oftast på försäkringsägarens oförmåga eller ovilja att rätt förstå försäkringsvillkoren och deras tillämpning. Man kan i stället peka på sådana allmänt kända fall som de upprepade skandalerna i Lifförsäkringsbolaget Kronan, vidare vad som i fråga om de försäkrades rättslöshet framkom under förutvarande direktören i Lifförsäkringsbolaget Svevia Hamrins process mot Svevia, ävensom Lifförsäkringsbolaget Vasas avtal med det danska »Tryg», vilket hade till följd, att en enda utländsk man kunde såsom innehavare av aktiemajoritet i Vasas förlagsaktiebolag helt bestämma över detta svenska livförsäkringsbolag. Kanske de som äro upphovet till denna försäkringslag invända, att enstaka oegentligheter förekomma på alla områden och lika litet kunna förebyggas inom livförsäkringsrörelsen som annorstädes. Dessa svarar jag, att dylika oegentligheter kunna i väsentlig mån undvikas genom lagbestämmelser, vilka här av mig skola föreslås. Men än mer: jag har kännedom om att man på vissa håll är i färd med att glida in i ett system att gynna privatintressen på de försäkrades bekostnad. Vad sägs om att direktören i ett ömsesidigt livförsäkringsbolag — visserligen ett av de större — tillförsäkrat sig själv i arvode och tantièm en årlig inkomst av mellan 30,000 och 40,000 kronor av de försäkrades medel? Vad sägs om, att styrelsens ledamöter för sitt mycket minimala arbete förse sig med 4,000 kronor om året, kanske i år mera? I ett dylikt bolag kan man dock brösta sig över »omsorgen om de försäkrades vinstintressen» och att förvaltningsomkostnaderna hållas så låga som möjligt. Granskas närmare omsorgen om de försäkrades vinstintressen, kan den emellertid även på annat sätt ta sig nog så underliga uttryck. Vad sägs om en dylik omsorg, som visar sig i att icke var och en får, vad han är berättigad till av bolaget? Vid utbetalningen av denna så nitiskt hopsparade vinst händer det nämligen, när så är möjligt, att man tillämpar en princip — som för övrigt går igen även vid andra utbetalningar — att *om man kan kringskära, vad som tillkommer en enskild, så gagnar detta det stora flertalet försäkrade*, genom att bolagets behållning, och därmed vinstfonden, ökas. Alltså: den stora massan av försäkrade får (dock icke i lika hög grad som direktören med sin tantièm) glädja sig över behållningens stadiga ökande, men denna massa består av enskilda, av vilka var och en kan råka ut för att få bidra till ökningen genom att bli ett offer för ledningens mani att på mångahanda sätt pressa upp behållningen med mesta möjliga.

Det är nu visserligen en mycket svår sak att reglera dessa för-

hållanden på ett fullt tillfredsställande sätt. Men givet är, att man icke får slå sig till ro därmed, utan i detta som i så många andra fall får man försöka göra vad som är möjligt. En del av de svårigheter, som här förefinnas, torde för övrigt mest bero på, att några andra vägar än de nu brukliga förvånande nog icke försökts. Vad som brukar invändas mot den praktiska genomförbarheten av en förbättring får man en god föreställning om genom uttalanden för några år sedan av en insändare i försäkringstidningen Gjallarhornet. Utgångspunkten är den förut omnämnda processen mot livförsäkringsbolaget Svecia, varom en daglig tidning hade skrivit: »De' förhållanden, som den blottat, äro nämligen icke någonting för Svecia säreget. Gången är alldeles densamma inom alla andra ömsesidiga bolag, som vid sidan ha förlagsaktiebolag, och någon anmärkning däremot har icke framställts ens under denna rättegång. Anledningen till att uppmärksamheten icke kommit att fästas å det rättsvidriga i att utomstående berättigas fatta avgörande beslut i ett livförsäkringsbolags angelägenheter, även där deras egen rätt på det mest tydliga sätt strider mot bolagets verkliga delägare, torde vara, att något till den grad eklatant exempel icke hittills kommit till allmän kännedom. De vid rådhusrätten tvistande ha emellertid, kanske utan att ens ana det, gjort försäkringstagarna en stor tjänst genom att rikta deras uppmärksamhet på vilka faror de löpa, så länge hittills följd praxis i fråga om rösträtt å bolagsstämma i ömsesidigt försäkringsbolag följes. Vare sig rättens utslag går i ena eller andra riktningen, har den slående intressesatsen påvisats och understrukits.» Härtill anmärkes i Gjallarhornet, att, enligt erfarenheten, de försäkrade trivas bra även i ett livförsäkringsaktiebolag, oaktat de i sådana bolag, på ett par undantag när, äro berövade all medbestämmanderätt. Och beträffande de ömsesidiga livförsäkringsbolagen med förlagsaktiebolag uppträda de försäkrade endast sällan vid deras stämmor, om man ej räknar med de förlagsaktieägare, som tillika äga rösträtt som försäkrade. Det fortsättes: »I de ömsesidiga livförsäkringsbolag, som icke hava förlagskapital och där försäkringstagarna alltså ensamma behärska bolagsstämman, blir det styrelsens och revisorernas sak att se till att bolagsstämman blir något så när talrikt besökt. Om ej för annat måste man för betryggande av omvalen stöta på sina närmaste vänner att gå upp på stämman. En och annan gång kan det bli litet starkare tillströmning, och det är, när någon oppositionsman drivit agitation för personändringar i styrelsen eller bland revisorerna. Sådant märks emellertid i god tid, och de ledande uppbringa då vanligen utan svårighet ett tillräckligt stort röstetal för att behärska situationen. Ett exempel på, att en styrelse i ett ömsesidigt livförsäkringsbolag fått

vika för oppositionell sammanslutning bland de försäkrade torde vara så gott som okänt. Även i aktiebolag, där viss rösträtt inryms åt de livförsäkrade, har man gjort samma iakttagelse, att rösträtt är dem fullkomligt likgiltig, och att den därför utövas blott i ett försvinnande fåtal fall. I ett svenskt aktiebolag, där den ena revisorn skall väljas av de försäkrade, har valet ofta bestämts av en enda person, om vars närvaro i det viktiga ögonblicket man måst på förhand förvissa sig.

Av vad vi anfört framgår, att de försäkrades medverkan vid ett livförsäkringsbolags ledning är och förblir allenast en tilltalande teori. Dess förverkligande stöter på ett oöverstigligt praktiskt hinder, att de försäkrade icke vilja vidkännas det besvär, som är förbundet med utövningen av dem tillerkänd makt. Att taga kännedom om bolagets förhållanden i den omfattning, att man kan bilda sig ett omdöme rörande vid bolagsstämma föreliggande ärenden, tar tid och kraft i anspråk, och därför resonera de allra flesta som så, att saken nog reder sig dem förutan. Det får nämligen noggrant ihågkommas, att detaljerna av ett livförsäkringsbolags rörelse ej ligga så klara för menige man som affärer av annat slag.

Under sådana förhållanden är det heller icke skäl i att allt för starkt betona nödvändigheten av försäkringstagarnas rösträtt och timra upp några slutledningsbyggnader med denna lösa grund som bas. Försäkringstagarna i ett livförsäkringsbolag äro predestinerade att hemfalla under envælde; antingen är detta envælde redan på förhand organiserat för deras räkning, vilket är det förständigaste, eller ock framgår enväldet med logisk nödvändighet ur deras eget fria val. Man utser en överhet, en styrelse, som en gång vald, om den blott bibehåller enigheten, ej kan mot sin vilja entledigas.»

Det framhålles dock i slutet av den åsyftade artikeln, att bestämmelsen om att de försäkrade få övervara bolagsstämma och taga del av vad därvid försiggår samt av styrelsens föreliggande utredningar innebär, att den viktiga princip, som ligger i ett visst slags *publicitetskontroll*, blivit uttryckligen fastslagen.

Uttalandet i Gjallarhornet framgår sålunda först och främst ur den gamla kända regeln, att allt är bra som det är, tydligen vilande på det lika gamla och kända faktum, att de fall, då det *icke* är bra, icke ingå i vederbörandes sakkunskap. Ännu en gång må betonas, att de fall, då försäkrades rätt verkligen kränkes, nästan aldrig komma till en större allmänhets kännedom. Men de existera, såsom jag ovan framhallit. För de försäkrades likgiltighet mot bolagsstämmorna i de ömsesidiga bolagen rekommenderas av artikelförfattaren själv ett botemedel: styrelsens åtgär-

der att dra de försäkrade dit. Felet är blott att artikelförfattaren icke kan tänka sig, att styrelsen kan vara intresserad av en sådan åtgärd på andra grunder än att omvalen måste tryggas. En helt annan sak blir det emellertid här, om åtgärden föreskrives i lag. Och en helt annan sak blir det med styrelsens villighet att *effektivt efterkomma* föreskriften, därest endast en minoritet inom styrelsen, såsom rimligt och rättvist är, utses av förlagsaktieägarna, där sådana finnas, medan de övriga styrelsemedlemmarna utses av de försäkrade särskilt samt av regeringen. Och förlagsaktiebolagets delägare finge, liksom de andra, på bolagsstämman blott ha en röst per person, icke per aktie. Man kunde då alltid vara säker på att alltid få ihop en hel del försäkrade, om än naturligtvis icke alla, vilket ju icke heller vore önskvärt redan ur lokalfrågans synpunkt. Att icke heller någon liten klick bland de försäkrade kunde tillvälla sig obehöriga fördelar framför de övriga har man säkerhet för i försäkringslagen, *dels* om i det nya förslaget § 168 bland de ärenden, som en stämmodeltagare icke må besluta om, även upptagas sådana frågor, genom vilka hans egen redan förefintliga eller genom förslaget avgörande uppstående rätt strider mot någon annans på samma sätt förefintliga eller uppstående rätt, *dels* i §§ 185 och 186 om klander av bolagsstämmobeslut, därvid dock i § 186 bestämmelsen om att de klandrande dock skola vara minst $\frac{1}{3}$ av sammanlagda antalet röstberättigade bör såsom orättvist utgå, *dels* slutligen i den av mig föreslagna bestämmelsen om tillsättande av visst bestämt antal styrelseledamöter genom regeringen och förlagsaktiebolaget, där det finnes kvar, vilket är fallet hos flertalet ömsesidiga bolag. Genom bestämmelsen att man icke får avgöra sin egen rätt hindras exempelvis en viss vinstgrupp bland de försäkrade att tillskansa sig obehöriga vinstförmåner å de övrigas bekostnad.

Detta är det viktigaste villkoret för att de försäkrade må i praktiken uppnå den teoretiskt dem redan tillerkända bestämmanderätten i bolaget: alltså en effektiv och väl avpassad begränsning av styrelsens och förlagsaktiebolagets makt. Men det finnes också ett annat villkor, som knappast är mindre viktigt. Det har redan förut i denna motivering framskyttat: det är en effektiv kontroll.

Vanligen är det ju verkställande direktören, som sköter bolagets angelägenheter. Styrelseledamöterna i övrigt kunna icke sägas utgöra någon effektiv garanti mot hans förehavanden, lika litet som revisorerna utgöra det mot honom eller styrelsen. Revisorerna fatta nämligen för det mesta sin uppgift endast såsom rena siffergranskare (och de ha knappast heller någon möjlighet att komma mycket längre i en omfattande affär). Ungefär samma sak gäller om försäkringsinspektionen.

För att nu åter citera Gjallarhornet finner man där angående skandalen i Kronan: »Den som främst här drabbas av ansvaret är den vid 1904 års slut fungerande styrelsen, som enligt vad vi med bestämdhet veta kategoriskt avböjt alla varningar och hänvisat till sitt 'förtroende' till verkställande direktören. Det är ingen konst att visa förtroende, när de obehagliga följderna av 'förtroendet' drabba tredje man. Det är väl också därför som lagen uppdragit en del gränser för slikt 'förtroende' och bestraffar det 'förtroende', som går längre, under den något mindre gentilt klingande rubriken: vårdslöshet mot huvudman.

Bolagets herrar ordinarie revisorer hava spelat en nästan stum roll i dramat; deras enda bidrag till detsamma har varit en förklaring, att de funnit allt i sin ordning, och en tillstyrken om decharge. De hava också — — —.»

Det erfordras tydligen ändrade bestämmelser för revisorerna och försäkringsinspektionen angående kontrollen, som ju dock redan nu i viss mån åligger dem. Men hur mycket dessa myndigheter än ivra för sin granskningsuppgift måste det dock vara mycket som undgår dem. I själva verket är och förblir det endast *en* säker kontroll, som står till buds. Det är den i alla bolagets angelägenheter deltagande personalens. Rätteligen borde denna genom formlig lagbestämmelse åläggas såväl att vägra medverkan till allt oriktigt som även att genast underrätta myndigheterna, därest något oriktigt likväl sker. Men i svensk lagstiftning har man ju hittills sökt att så mycket som möjligt undvika att på sådant sätt inblanda en i enskild tjänst anställd person. Staten har ju åtminstone ännu så länge icke alltid möjlighet att skydda honom för hämnd, och åtskilliga andra olägenheter kunde ju vållas. Men en sak är åtminstone nödvändig: lagförbud för ett bolags ledning att på något som helst sätt hindra personalen från att bringa till offentligheten sådana av bolaget vidtagna åtgärder, som kränka någons rätt eller otvetydigt sätta den i fara.

Att principen om offentlighetens ljus över livförsäkringsbolagen är erkänd även i fackmannakretsar framgår av det förutnämnda uttalandet i Gjallarhornet, där publicitetens vikt framhäves. Såsom exempel på vad det det kan bli fråga om nämner jag, att i ett bolag, om vars tydliga strävan att gynna privata intressen på de försäkrades bekostnad jag förut meddelat ett och annat, har nyligen ett försök gjorts att fullständigt klavbinda tjänstemännens yttrandefrihet, fastän på grund av de hotades eniga uppträdande en ändring i bestämmelsens skarpaste uttryck vanns, vilken mildring man emellertid torde ha skäl att betrakta såsom i praktiken betydelselös. Vad sådant kan betyda jämfört med vad som i övrigt

angående bolaget ifråga sipprat ut fordras ingen som helst skarpsinnighet för att förstå.

Försäkringsbolagens grunder och soliditet samt de rättsförhållanden, som *skola* råda mellan bolagen och de försäkrade, äro ju enligt försäkringslagen offentliga. Om offentligheten beträffande *tillämpligheten* av allt detta, särskilt de försäkrades utbekommande av sin rätt, finnes ingenting i lagen stadgat. Ett stadgande finnes verkligen, men det är negativt: i § 227 föreskrives att »vad försäkringsinspektionen eller dess ombud vid granskning av böcker, räkenskaper och handlingar eller vid bolagsstämma må hava erfarit angående enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden må ej yppas för allmänheten». Detta skulle med god vilja kunna tolkas så, att vad styrelsen tillgodogör sig av de försäkrades tillgångar icke får offentliggöras, ej heller vad som eventuellt utbetalas för litet eller för mycket till någon försäkrad eller någon annan. Det nödvändiga tillägget måste alltså bli: så framt icke någons rätt därigenom kränkes.

Motiveringen till mitt förslag har blivit ganska utförlig; detta i den förhoppningen, att det mycket vanliga missförstånd, som förefinnes beträffande livförsäkringsfrågor, nämligen att sådana blott skulle vara för fackmännen och icke kunna intressera allmänheten, skulle undanröjas, om de till äventyrs vore till finnandes även bland herrar ledamöter av utskottet och riksdagen.

Svårligen kan någon numera säga, att han icke skulle vara i något avseende berörd av denna fråga, som nu utan gensägelse blivit av djup social karaktär, och då det påvisats, hur mycket inom denna verksamhet faktiskt ännu är ordnat på ett riskabelt sätt, måste lagstiftarna gripa in. Förutom det kränkande för rättskänslan, som ligger däri, att de ömsesidiga bolagens utbasunande av sina för den försäkrade särskilt förmånliga grunder i själva verket vid en granskning befinnas i de flesta fall vara helt enkelt ett sken, har man den alltjämt hägrande faran att, om intet göres, alltjämt nya och allt svårare missförhållanden kunna uppstå. Ty möjligheten finnes, och det är nog. Plikten bjuder att förhindra olyckan, där så kan ske. Jag har nämnt, att faktiska exempel finnas, och det är, såsom en gång stått att läsa i en tidning om denna sak, att de varnande exemplen dock äro värda att medan tid är beaktas. Problemet att förverkliga talet om de försäkrades rätt att vara verkligt medbestämmande vid ömsesidiga bolags styrande är svårt, men detta är i och för sig ingen anledning till att skjuta ifrån sig dess lösning. »Après nous le déluge är en inkompetensförklaring, icke något program».

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag härmed föreslå, att riksdagen behagade antaga följande ändringar och tillägg i den kungl. propositionen med förslag till lag om försäkringsrörelse:

118 §, fortsättning på första stycket: vilka också äga att bestämma om bolagets angelägenheter i den ordning denna lag föreskriver.

119 §, efter andra stycket: När dessa villkor äro uppfyllda för hela garantikapitalets återbetalande, må garanterna, därest de därom framställa anhållan, ha rätt att återfå hela garantikapitalet. Likaså må det ömsesidiga livförsäkringsbolagets delägare ha rätt att besluta om återbetalande av hela garantikapitalet eller någon del därav.

136 §. Tredje stycket får följande lydelse: Dels stiftarnas, styrelseledamöternas och styrelsesuppleanternas fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist.

150 §. Rubriken får följande lydelse: Om styrelse, verkställande direktör och firmateckning.

Första stycket får följande lydelse: För ömsesidigt försäkringsbolag skall finnas en styrelse, bestående av fem eller sju ledamöter. Dessutom skall finnas en verkställande direktör, som skall vara föredragande i styrelsen, av vilken han icke får vara ledamot. Styrelsens och verkställande direktörens arvoden bestämmas av bolagsstämman. Beviljande åt styrelsen likasom åt verkställande direktören eller annan ansvarig direktör av tantième å bolagets behållning, bruttoinkomst, premieinkomst, ansökta eller beviljade utlösta försäkringsbelopp eller liknande må icke i någon form förekomma.

Tredje stycket får följande lydelse: Styrelsen och verkställande direktören väljas på bolagsstämman, dock att denna ifråga om 2 (när hela antalet är 5) eller 3 (när hela antalet är 7) ledamöters väljande blott får uttala önskemål, vilka sedan meddelas försäkringsinspektionen, som i sin tur meddelar Konungen, med förordnande av de sålunda föreslagna eller andra. Konungen tillsätter därefter ifrågavarande antal styrelseledamöter, därvid de lämnade förslagen må följas i den mån de befinnas lämpliga. De försäkrade tillsätta för

egen del 2 (när hela antalet är 5) eller 3 (när hela antalet är 7) styrelseledamöter. Den återstående ledamoten tillsättes av garanterna. Dock må de försäkrade icke utse mer än en styrelseledamot förrän deras antal uppgår till minst 5,000. Intill dess övergår deras ovannämnda rätt att utse flera styrelseledamöter på garanterna. De försäkrade och garanterna obetaget att till Konungen hänskjuta utseendet av samtliga styrelseledamöter, på så sätt, att de på bolagsstämman föreslå till styrelseledamöter ett större antal personer än de ha rätt att välja för egen del, bland vilka Konungen, efter försäkringsinspektionens hörande, har att utse de lämpligaste i stadgad proportion.

Efter femte stycket inskjutes: Suppleanter för styrelseledamöterna skola utses till samma antal och i samma ordning som dessa. Styrelsesuppleant, som icke utövar befattning i stället för någon styrelseledamot, må icke uppbara arvode.

Vad som för bolagets personal kan finnas stadgat angående frånvaro i tjänsten skall gälla även för styrelseledamot och styrelsesuppleant.

I sjätte stycket inskjutes efter orden »val av ny ledamot»: vilket skall ske på samma sätt som för den avgångne var fallet.

154 §. Framför första stycket inskjutes: För att styrelsen skall vara beslutför fordras, där styrelseledamöterna äro 5, att minst 4 av dessa eller deras behörigen fungerande suppleanter äro närvarande, samt, där de äro 7, att minst 5 av dessa eller deras behörigen fungerande suppleanter äro närvarande.

165 §. I första stycket utbytas orden »en eller flera» mot orden »tre eller fem».

Andra stycket får följande lydelse: Revisorerna väljas på bolagsstämman, dock att denna ifråga om 1 (när hela antalet är 3) eller 2 (när hela antalet är 5) revisorers väljande blott får uttala önskemål, vilka sedan meddelas försäkringsinspektionen, som har att tillsätta ifrågavarande antal revisorer, därvid hänsyn tages till de lämnade förslagen i mån av deras lämplighet. De försäkrade tillsätta för egen del 1 (när

hela antalet är 3) eller 2 (när hela antalet är 5) revisorer. Den återstående revisorn tillsättes av garanterna. Suppleanter för revisorerna skola utses till ett antal av minst tre i samma proportion och i samma ordning som revisorerna själva. Revisorssuppleant, som icke utövar befattning i stället för någon revisor, må icke uppbära arvode.

166 §. Efter andra stycket inskjutes: Revisorerna skola under sin granskning efter bästa förmåga tillse, att styrelsen eller någon, åt vilken den lämnat uppdrag, icke med någon åtgärd brutit mot gällande lag eller författning eller mot bolagsordning eller mot övriga stadfästa grunder för bolagets verksamhet. De skola särskilt tillse, om och i vad mån utgifterna för bolagets verksamhet motsvaras av behovet och vad som är skäligt i ena eller andra riktningen, likaså beträffande utbetalning av förfallna försäkringsbelopp noga genomgå alla till varje fall hörande handlingar.

167 §. Efter första stycket inskjutes: Hava revisorer underlåtit att till bolagsstämman anmäla sådan mot lag eller författning stridande handling, som de under sin granskning av bolagsförvaltning upptäckt, anses de medansvariga i den handlingen.

168 §. I första stycket inskjutes efter orden »stridande mot bolagets»: Ej heller må han delta i avgörande av förslag, vars antagande skulle tillerkänna honom en rätt, som strider mot någons redan förefintliga rätt.

I andra stycket utbytas orden »förvaltningsåtgärd, för vilken han är ansvarig» mot orden »styrelsens förvaltning».

169 §. Före första stycket inskjutes: Försäkrad äger icke att utöva rösträtt på bolagsstämma förrän han varit försäkrad i bolaget minst tre år i följd. De röstberättigade försäkrade ha vid bolagsstämman en röst vardera. Garant eller delägare i livförsäkringsbolagets förlagsaktiebolag har vid livförsäkringsbolagets stämma en röst för varje helt tiotal aktier (dock en minst en röst), så länge icke de försäkrades antal är minst 5,000. Sedan detta antal är uppnått,

ha garanterna blott en röst pr person. De försäkrade ha alltid en röst pr person.

171 §. Före första stycket inskjutes: Under tiden före bolagsstämman skall styrelsen på alla trycksaker, som äro avsedda att komma de försäkrade tillhanda från och med den 1 januari det år, varunder stämman hålles, på en lätt i ögonen fallande plats och ett lätt i ögonen fallande sätt uppmana de försäkrade att om möjligt besöka bolagsstämma samt med några ord erinra om betydelsen av rätten härtill. Samtliga i bolaget försäkrade inom den ort, där stämman hålles, skola 14 dagar före stämman erhålla särskilt skriftligt eller tryckt kallelsebrev med lämpligt framhållande av vikten av att rösträtten på stämman utövas.

176 §. I första stycket inskjutes efter ordet »såframt» följande: »samtliga de i omröstningen deltagande eller», ävensom efter orden »en femtedel av» ordet »bolagets».

177 §. I första stycket, tredje raden, inskjutes efter ordet »äge» följande: »allt eftersom beslutet kom till samtliga de i röstningen deltagande eller annars minst en femtedel av bolagets samtliga röstberättigade», varjämte orden »röstberättigade till det antal, som stadgas i 176 § 1 mom.» utgå.

186 §. Å tredje raden utgå orden »röstberättigade, utgörande minst en femtedel av sammanlagda antalet» och ersättas med ordet »röstberättigad».

Efter § 211 föreslås insättande av en ny § så lydande:

Löner och arvoden inom bolaget få under ingen förevändning hemlighållas. Tjänsteman får under ingen förevändning och på intet sätt hindras från att bringa till offentligheten sådana av det bolag, där han är anställd, vidtagna åtgärder, som kränka någons rätt eller sätta den i fara.

218 §. Tredje stycket utgår.

227 §. Andra stycket ersättes med följande: försäkringsinspektionen har att biträda med utseende av visst antal styrelseledamöter och revisorer, på sätt som i 150 och 165 §§ sägs. För dessa genom inspektionens

förmedling utsedda funktionärer har inspektionen att förutom de i denna lag förefintliga bestämmelserna utfärda särskilda instruktioner beträffande uppnåendet av en effektiv tillsyn över att bolagets verksamhet bliver skött på ett i allo tillbörligt sätt; ifrågavarande funktionärer äga av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av Konungen.

Stockholm den 28 februari 1917.

Carl G. Ekman.
